

A collage of torn paper and paint. The text "The Future is Female" is written in black marker on a piece of white paper that is part of the collage. The background features various colors and textures, including a blue wall, a red and white striped pattern, and a green and black pattern.

MITHU SANYAL [DUITSLAND]

VERTALING: MADELON JANSE

POLITIEK VAN DE LIEFDE

Hallo, ik hou van jullie allemaal.

Maar wat betekent dat? Wat betekent het allemaal?

Natuurlijk heb ik het over liefde. Ik ben een vrouw. Ik ben zo cis dat ik al een jaar lang geen enkele broek heb aangehad. Liefde is waar het allemaal om draait als vrouw. Ik heb het nog altijd over cisvrouwen.

We kennen niet alleen lichamen gender toe, maar emoties ook. Is liefde een emotie? Goed punt! Laten we het daar later nog over hebben.

In onze samenleving worden vrouwen dus geacht naar liefde te verlangen... nou ja, naar liefgehad worden. Om liefde als hun raison d'être te zien. Zodoende worden ze ook geacht al het werk te doen dat liefde vereist. Het zorgen en praten en denken. En omdat ze het voor de liefde doen, doen ze het voor niets.

En dat is een probleem.

Dat hoef ik jullie niet te vertellen. We weten allemaal dat dit een probleem is.

Daarom zijn we liefde gaan wantrouwen.

Politiek links, kunstenaars en activisten zijn liefde gaan wantrouwen. We kunnen kinky seks hebben tot we erbij neervallen en eindeloos over taboes praten, maar liefde is... bleh.

Want Liefde is gekleurde kralen aangeboden krijgen, in plaats van gelijk loon of vaak enig loon... Ik zou deze hele voordracht lang tekeer kunnen gaan over het ideaal van romantische liefde. MAAR DAT GA IK NIET DOEN. Want aandacht is energie en aan romantische liefde wil ik geen energie meer verspillen. Bovendien kunnen we, als we het ene doen, niet tegelijkertijd ook het andere doen. En ik wil het over liefde hebben in politieke zin.

Ik wil het hebben over de functie van liefde in en voor gemeenschappen. Ik wil het hebben over de rol van liefde in de politiek. En waarom ik een politiek van de liefde wil.

Maar wat betekent liefdespolitiek dan?

Ik wil niet met jullie allemaal het bed in duiken. Althans niet in die zin. Hoewel ik wel van mening ben dat we allemaal heel wat meer seks zouden kunnen gebruiken. Of spreek ik nu alleen voor mezelf? Enfn.

Zelfs zonder politiek is liefde een revolutionaire daad. En waarom is liefde een revolutionaire daad?

Het eerste dat we mensen die we willen onderwerpen/koloniseren/discrimineren bijbrengen is: dat hun geen liefde toekomt, dat ze minder liefde waard zijn. Dit is zeer belangrijk omdat we alleen empathie voelen voor mensen die we liefde waard vinden. Daarom kunnen ook alleen die mensen aanspraak maken op empathie. Het gevoel dat alle gemarginaliseerde bevolkingsgroepen delen is dat ze minder waard zijn dan anderen, of om precies te zijn: dat ze minder liefde waard zijn. En dat is geen toeval. 'Iemand zoals ik verdient geen liefde/daar kan niet van gehouden worden' is geen losstaande zin of losstaand probleem. Het is een structureel probleem. Natuurlijk kan het op zichzelf een probleem worden. Maar dat is weer een andere voordracht.

Ik weet nog dat een beroemd auteur me eens vertelde dat ze als vrouw altijd het gevoel had zo inferieur te zijn dat niemand van haar kon houden. Dat choqueeerde me want ze was zo innemend en imposant. Ze was ook van een andere generatie.

Inmiddels is dat toch zeker allemaal veranderd?

Toch voelen een hoop van mijn vriendinnen zich niet beminnelijk omdat ze te 'dik' of te luidruchtig zijn, of niet luidruchtig genoeg – of te feministisch.

Liefde wordt in onze samenleving niet eerlijk verdeeld. Liefde wordt als privilege behandeld. Daarom hebben zoveel mensen naar de bruiloft van prins Harry en Meghan Markle gekeken – en niet naar andere bruiloften.

Zeer tekenend voor deze liefdeseconomie is ook het idee: wie heeft de macht om liefde te schenken of liefde te onthouden.

En met liefde bedoel ik ook respect, aandacht, empathie, belangstelling...

Dit gaat niet altijd op, maar het heeft zijn weerslag op ons als we denken dat we om liefde te krijgen afhankelijk van anderen zijn. De angst dat er niet van ons gehouden wordt – om bergen werk te moeten verzetten om liefde te verdienen – doet iets kwalijks met ons.

En dit is het lastige aan liefde, aan de dreiging liefde te verliezen: het is een politiek wapen. Het hoeft niet eens een werkelijke dreiging te zijn. Alleen de angst om liefde te verliezen, om nooit (genoeg) liefde te krijgen is al genoeg om mensen psychisch en fysiek te ondermijnen.

De auteur en anarchist Gustav Landauer stelde: De eerste politieke daad – voordat we onze vijanden leren liefhebben – is om onze vrienden beter te gaan behandelen.

Ik heb dat citaat nooit in Landauers werk kunnen terugvinden. Dit citaat uit zijn werk komt het meeste in de buurt: 'De staat is een verhouding, een relatie tussen mensen, een wijze waarop mensen zich tot elkaar verhouden; je vernietigt de staat door andere relaties aan te gaan.'

Want autoritaire systemen weten dat ze zich liefde moeten aanmatigen. Mensen die van elkaar en zichzelf houden zijn veel moeilijker te beheersen. Dus wordt liefde in autoritaire systemen in plaats daarvan naar een leider/dictator/koning geleid. Want mensen die echt van elkaar houden, leven al in een utopische samenleving waar we op één lijn zitten. En dat staat in liefdespolitiek centraal: de ander erkennen als mens en gelijke die net zoveel liefde waard is. Diens zorgen op gelijke hoogte plaatsen met de onze.

Op gelijke hoogte. Niet hoger of lager.

Ik offer mezelf niet voor jou op. De politiek van de liefde is trouwens niet mijn idee, het is niet eens een nieuw idee. Het werk van bell hooks heeft mij zeer beïnvloed.

De filosoof bell hooks definieert liefde als de behoefte om elkaars groeiproces in fysieke, emotionele en spirituele zin te bevorderen.

Ze stelt ook: Wie zegt dat liefde geen emotie is, liefde is een werkwoord, liefde is wat we doen!

Een paar hoekstenen:

Voor een politiek van de liefde hebben we Gemeenschappelijke Gedachtenis nodig.

Dat betekent dat we de gedachtenis van alle leden van de samenleving – in onze archieven, in literatuur, in de media, in standbeelden en herdenkingsdagen enz. – moeten vieren. Dus niet alleen van sommige leden van de samenleving, bijvoorbeeld alleen van witte rijke mannen.

Ook hebben we Burgerlijk Vertrouwen nodig.

We hebben dan wel geen politiek van de liefde, maar we leven in een – als ik het zo dramatisch mag stellen – cultuur van haat. We hoeven alleen maar het nieuws aan te zetten. Politici vertellen ons voortdurend dat we toleranter/meer open/enz. moeten zijn. En dat terwijl de hele culturele retoriek gericht is op angst en dreiging.

Wat we nodig hebben is een retoriek van de-escalatie van vertrouwen.

En natuurlijk hebben we Burgerlijke Gratie nodig: de bereidheid om politieke rancunes ten behoeve van gemeenschappelijke idealen en doelen los te laten, als het tegendeel van politieke rancune, die een bedreiging vormt voor de democratie.

De filosoof Hannah Arendt schrijft dat liefde niet politiek kan zijn, omdat liefde pluraliteit uitsluit.

Terwijl de filosoof en auteur James Baldwin liefde daarentegen opvat als het omarmen van pluraliteit. Liefde behoeft pluraliteit.

Sorry Hannah, maar ik sluit me volledig bij Baldwin aan. Ook al houd ik van Hannah Arendt. Waarschijnlijk juist omdat ik van haar houd. Ondanks het racisme dat inherent is aan haar werk. Hannah hoeft niet perfect te zijn om mijn liefde te rechtvaardigen.

Dat is pluraliteit. Zien dat anderen anders zijn dan wij en alsnog van ze houden. Het niet nodig vinden dat ze ons zijn.

De socioloog George Yancey verwoordt dit als volgt: 'Ik wil dat je luistert met liefde.' Dat is een andere manier van communiceren.

Liefdespolitiek houdt ook in om op liefdevolle wijze, met die liefdevolle blik, naar onszelf te kijken.

Aanvankelijk dacht ik dat de vierde hoeksteen Empathie zou zijn.

Maar ik heb de laatste tijd veel nagedacht over het verschil tussen Empathie en Compassie.

Compassie klinkt erg christelijk, maar daar heb ik het niet over.

Empathie houdt in: ik kan me invoelen in mensen die ik op mezelf vind lijken. En ik haat de anderen – vermoedelijk.

Compassie daarentegen is iets dat niet beperkt is tot een ingroup.

Het vergt culturele waardering voor liefde en liefdeswerk om zo iets te bereiken. In het kapitalisme bestaan de enige sociale waarden uit dingen die je kunt evalueren, dat wil zeggen, tellen. Zoals geld of titels, of momenteel besmettingscijfers. Maar zoals we allemaal weten zijn dit niet de enige waarden. Maar hoe kun je de rest evalueren? Want als we geen gemeenschappelijk waardestelsel voor liefde hebben, zal het op gemarginaliseerde bevolkingsgroepen aankomen om het werk dat liefde vereist – gratis – te verrichten en verandert er vrij weinig. DUS hebben we een waardestelsel nodig dat uitgaat van liefde.

En we hebben onderwijs nodig over liefde en liefdesstrategieën, zoals compassie, empathie, de-escalatie, radicaal geluk, geweldloze communicatie enz.

Want liefde is één van de effectiefste manieren om een gemeenschap op te bouwen.

Martin Luther King zag witheid als een staat van liefdeloosheid. En daar heb ik de afgelopen tijd veel over nagedacht. Hij zei: 'Ze streven hun doelen na door middel van liefdeloze en gewetenloze macht. Macht zonder liefde is roekeloos en corrupt. En liefde zonder macht is sentimenteel en bloedeloos.'

Macht op zijn best is liefde die de eisen van rechtvaardigheid ten uitvoer brengt.' Onze politiek moet ook een idee van verzoening bevatten – nadat de politieke strijd is afgelopen, of zelfs terwijl we onderhandelingen voeren.

Maar wat houdt verzoening in?

En nog meer omstrede: wat doen we met de daders?

En dat moeten we aan de orde stellen.

Dat reikt tot aan ons rechtssysteem. Dat gefundeerd is op straf. En niet op verlossing en verzoening. Niet alleen individuele personen. Het hele systeem. Je kunt niet naar de rechtbank stappen en zeggen: iemand heeft me slecht behandeld, ik wil dat die persoon inziet wat hij/zij me heeft aangedaan en gaat veranderen. Je kunt wel zeggen: ik wil dat die persoon de gevangenis in gaat. Of: ik wil dat die persoon ervoor zal boeten. En dat is alles. En dat is een probleem.

Heel vaak als we over politieke liefde praten, denken we dat we ons individuele hart moeten verruimen. Dat is altijd mooi. Maar ik heb het over structuren. Ik streef naar een structuur die het ons mogelijk maakt om op levensbevestigende manieren met elkaar om te springen.

En nog belangrijker, we moeten hier antwoorden op vinden: hoe kunnen we heling op mondiaal niveau aanpakken? Hoe kunnen we het trauma van kolonisatie, van racisme, van seksisme te boven komen...

In de jaren zestig werd liefde als het pad naar de revolutie beschouwd – make love, not war – terwijl liefde tegenwoordig als het tegenovergestelde wordt beschouwd, als kapitalisme ten top, begeerte als handelswaar, en dus wantrouwt politiek links de lokroep van liefde. Maar dat mondt uit in een gebrek: concepten van zelfliefde en zelfzorg die niet gelijk in consumentisme omslaan. En het maakt het ook ontzettend lastig om ons utopieën voor te stellen: hoe willen we leven?

De laatste jaren heb ik tegen racisme, seksisme, nieuwrechtse politiek, Trump, islamofobie en al dat soort zaken geschreven. En ten slotte merkte ik dat ik vóór iets moest schrijven. We moeten op onze eigen agenda toezien en niet alleen proberen om het ergste te voorkomen. We moeten zelf discussies voeren en niet alleen reageren op alles wat politiek rechts ons in de weg legt.

En we hebben utopisch denken nodig. En daarvoor hebben we liefde nodig.